

УДК 72.01:316.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.2>

ВПЛИВ АРХІТЕКТУРНОЇ ФОРМИ НА СОЦІАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ КОРИСТУВАЧІВ

Андрухів Мар'ян Ігорович

аспірант кафедри архітектури та будівництва,
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила», Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: marian.i.andrukhiv@ukd.edu.ua, orcid: 0009-0008-2446-536X

Анотація. Мета. Теоретичне обґрунтування взаємозв'язку між архітектурною формою та соціальною поведінкою користувачів з акцентом на виявленні механізмів, через які просторові та формальні характеристики архітектурного середовища впливають на соціальну взаємодію, формування поведінкових сценаріїв, рівень соціальної активності, почуття безпеки та колективної ідентичності в урбанізованому просторі.

Методологія. Методологія дослідження базується на міждисциплінарному підході, що поєднує теоретико-архітектурний аналіз із методами просторової соціології, нейроархітектури та урбаністики. Застосовано принципи структурно-функціонального аналізу, просторового синтаксису та компаративного вивчення реалізованих проєктів для виявлення взаємозв'язку між архітектурною формою і соціальною поведінкою користувачів.

Результати. У статті встановлено, що архітектурна форма є активним чинником соціального впливу, здатним формувати моделі поведінки користувачів, структурувати комунікацію та впливати на колективну ідентичність. Виокремлено чотири критерії впливу архітектурної форми: просторово-поведінковий, естетико-перцептивний, соціокультурний і функціонально-комунікативний, кожен з яких визначає специфіку взаємодії людини із середовищем. Проаналізовано роль маршрутно-логічної, зонувальної, естетичних параметрів та символічного навантаження у формуванні соціальних практик. Наведено приклади архітектурних рішень, які сприяють підвищенню рівня соціальної взаємодії, інклюзії та громадської згуртованості.

Наукова новизна. Уперше здійснено системну типологізацію впливів архітектурної форми на соціальну поведінку користувачів у контексті міждисциплінарного аналізу, що поєднує архітектурну теорію з просторовою соціологією та нейроархітектурою.

Практична значущість. Отримані результати можуть бути використані в архітектурному проєктуванні публічних просторів для створення соціально чутливого та інклюзивного середовища.

Ключові слова: архітектурна форма, соціальна поведінка, просторове середовище, естетичне сприйняття, ідентичність, комунікація, інклюзія.

ВСТУП

У сучасному науковому дискурсі зростає інтерес до вивчення взаємозв'язку між архітектурною формою та соціальною поведінкою користувачів. Традиційно архітектура розглядалася як дисципліна, що фокусується переважно на естетичних, функціональних

і технічних аспектах простору, однак у XXI ст. посилюється увага до її соціокультурного виміру. Архітектурна форма, будучи матеріальним носієм ідеологій, культурних кодів і цінностей, справляє безпосередній вплив на спосіб взаємодії людей у просторі, їхнє сприйняття безпеки, комфорту, приватності

й публічності. Змінюючи просторову конфігурацію, ієрархію об'ємів, масштаб і ритм, архітектор фактично формує рамки соціальної комунікації, поведінкових сценаріїв і навіть соціальних норм. Саме тому постає необхідність теоретичного осмислення ролі архітектурної форми як каталізатора або, навпаки, бар'єра для соціальної активності.

У постіндустріальному суспільстві, що характеризується урбанізацією, цифровізацією та зростанням індивідуалізму, архітектура покликана відповідати не лише функціональним запитам, а й новим соціальним практикам, таким як спонтанна взаємодія, мобільність, гнучкість використання простору. Водночас соціологічні дослідження свідчать, що певні архітектурні рішення здатні як сприяти формуванню локальної ідентичності та згуртованості, так і провокувати ізоляцію чи конфлікт. Особливо це актуально в умовах публічних просторів, навчальних закладів, житлових комплексів, де щоденна взаємодія людей тісно пов'язана з їхнім фізичним оточенням. Постають питання: чи здатна архітектурна форма цілеспрямовано програмувати поведінку? як формальні характеристики простору: відкритість, прозорість, структурна логіка впливають на соціальну взаємодію?

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Незважаючи на численні прикладні дослідження в галузі соціальної психології, урбаністики та екологічної поведінки, теоретичний апарат архітектури досі недостатньо систематизував ці зв'язки. Брак узагальнень, методологічної ясності та міждисциплінарного підходу унеможливорює формування цілісної концепції впливу форми на соціальну динаміку. Отже, проблема взаємозалежності архітектурної форми та соціальної поведінки потребує глибшого теоретичного осмислення, переосмислення ключових категорій (форма, простір, поведінка) та розроблення концептуальних моделей, здатних пояснити соціогенний потенціал архітектури в умовах трансформації урбанізованого середовища.

Вітчизняні дослідники (В. Абізов, Л. Камьонка, М. Пархомчук, С. Сьомка, Й. Голик, В. Лях та ін.) зосереджують увагу на формуванні збалансованого архітектурного середовища, типологічному аналізі, впливі естетичних та функціональних характеристик на поведінку й самопочуття людини. Водночас іноземні автори (Б. Гільєр, Дж. Хенсон, Г. Лефевр, Ц. Норберг-Шульц, Ц. Валентайн, Е. Альтенбургер та ін.) акцентують на структурному потенціалі простору, когнітивному

сприйнятті архітектури, ролі прозорості, феномені «генія місця» та фізіологічній реакції людини на середовище. Поширеним є також аналіз реалізованих проєктів (наприклад, Aarhus City Hall або Malmö City Library) як моделей, що транслиують демократичні цінності через форму та відкритість.

Слід констатувати, що сучасні дослідження демонструють тенденцію до переосмислення архітектурного простору як активного агента соціального впливу. Архітектурна форма дедалі частіше розглядається не лише як візуальна структура, а й як носій соціального змісту, інструмент моделювання поведінки, платформа для комунікації та інклюзії.

МЕТА

Метою статті є теоретичне обґрунтування взаємозв'язку між архітектурною формою та соціальною поведінкою користувачів з акцентом на виявленні механізмів, через які просторові та формальні характеристики архітектурного середовища впливають на соціальну взаємодію, формування поведінкових сценаріїв, рівень соціальної активності, почуття безпеки та колективної ідентичності в урбанізованому просторі.

Методологія дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, який поєднує теоретико-архітектурний аналіз із методами просторової соціології, психології середовища та урбаністичних студій. У роботі використано принципи структурно-функціонального аналізу архітектурної форми як системи, що моделює соціальні взаємодії у просторі. Застосовано елементи теорії просторового синтаксису для оцінки взаємозв'язку між планувальними структурами і частотою соціальних контактів користувачів. Для ідентифікації естетико-перцептивних ефектів архітектури було проаналізовано емпіричні дані з нейроархітектурних досліджень, що фіксують емоційні реакції на формальні характеристики простору. Також застосовано компаративний аналіз реалізованих архітектурних проєктів, які демонструють соціальний вплив архітектурної форми в різних культурних і функціональних контекстах.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У контексті теорії архітектури розгляд архітектурної форми як чинника соціальної поведінки ґрунтується на міждисциплінарному поєднанні архітектурного мислення з просторовою соціологією, психологією середовища та теорією урбаністичних структур. Архітектурна форма – це не лише зовнішній вигляд або конструктивна

структура будівлі, а й складна система просторових, візуальних і семантичних характеристик, які формують не лише фізичне, а й соціальне середовище [2, с. 36]. У цьому сенсі архітектура постає як «матеріалізоване соціальне поле», що не просто вміщує людську діяльність, а активно її спрямовує, структурує й трансформує.

У межах просторової соціології архітектурна форма розглядається як простір, наділений символічним, комунікативним і нормативним потенціалом. Простір, за Г. Лефевром, не є нейтральною оболонкою, а соціальним продуктом, що формується внаслідок взаємодії фізичного, уявного та соціального вимірів [22, с. 202]. Таким чином, архітектурна форма не лише матеріалізує соціальний порядок, а й відтворює або підважує його у щоденній практиці користування.

Серед сучасних наукових підходів до розуміння впливу архітектури на поведінку користувачів виокремлюється архітектурна психологія, яка досліджує, як просторові характеристики впливають на емоційний стан, сприйняття безпеки, рівень стресу чи комунікативну готовність індивіда. Психофізіологічна чутливість до простору визначає багато повсякденних рішень – від вибору маршруту до рівня соціального включення.

Теорія просторового синтаксису пропонує аналітичний інструментарій для дослідження того, як планувальні структури впливають на потоки людей і частоту соціальних контактів [15, с. 365]. Візуальна інтегрованість, зв'язність і глибина простору є показниками його потенціалу до соціальної взаємодії або, навпаки, ізоляції.

Загалом історичні приклади демонструють значний вплив архітектури на соціальне життя. Наприклад, агора в античних полісах була не лише торговельною площею, а й простором громадянської взаємодії, політичної дискусії та формування публічного життя [10, с. 162]. Середньовічні собори, будучи архітектурними домінантами, формували колективну релігійну ідентичність і символізували ієрархію спільноти. У XX ст. архітектура модернізму прагнула формувати нову соціальну реальність через раціональну організацію простору – від соціалістичних мікрорайонів до міст-утопій.

Отже, архітектурна форма є активним учасником соціального процесу, здатним впливати на моделі поведінки, способи комунікації та відчуття належності користувачів до простору. Її аналіз вимагає комплексного підходу, що враховує не лише матеріальну оболонку, а й культурні, психологічні та

соціальні коди, втілені в архітектурному середовищі.

Якщо говорити про вплив архітектурної форми на соціальну поведінку користувачів, то варто виокремити чотири критерії, у межах яких відбувається цей вплив. Це, зокрема, просторово-поведінковий, естетико-перцептивний, соціокультурний та функціонально-комунікативний критерії.

Так, просторово-поведінковий критерій розглядає архітектурну форму як середовище, здатне безпосередньо впливати на поведінку користувачів через конфігурацію маршрутів, логіку зонування та сценарне моделювання простору [12, с. 121]. У цьому контексті архітектура не є нейтральною – вона програмує типи пересування, форми соціальної взаємодії та способи використання середовища, впливаючи як на індивідуальну, так і на колективну поведінку.

Власне, конфігурація маршрутів визначає траєкторії руху користувачів, що значною мірою зумовлює частоту випадкових або передбачених соціальних контактів. Наприклад, система коридорів у навчальному закладі чи громадській будівлі може бути орієнтована на швидкий транзит (лінійна модель) або на створення зон затримки й взаємодії (напіввідкриті атріуми, спільні холи, перехрестя потоків). Теорія просторового синтаксису, розроблена Г. Хенсоном, доводить, що більш інтегровані простори з відкритою структурою сприяють підвищеній соціальній активності та взаємодії, тоді як фрагментовані та глибоко вкладені структури, навпаки, ведуть до ізоляції [15, с. 367].

Зонування простору в межах архітектурної форми – ще один важливий інструмент управління поведінкою. Поділ на публічні, напівпублічні, приватні та технічні зони не лише забезпечує функціональну ефективність, а й задає соціальні межі: хто має доступ до певної зони, у який спосіб вона використовується, який тип комунікації є прийнятним. У сучасних офісних будівлях відкриті планування дають змогу формувати зони гнучкого використання, де користувачі самі вибирають ступінь взаємодії, тимчасову ізоляцію чи включеність до групового простору [20, с. 118]. Таке середовище часто поєднує стратегії активного спілкування (open space, коворкінг) із можливостями для зосередженої індивідуальної роботи (капсули, ніші, буферні кімнати).

Прикладом у цьому контексті може стати проект інноваційного центру «Промприлад. Реновація», що формується на базі старого заводу в центральній частині м. Івано-Франківська (рис. 1, 2).

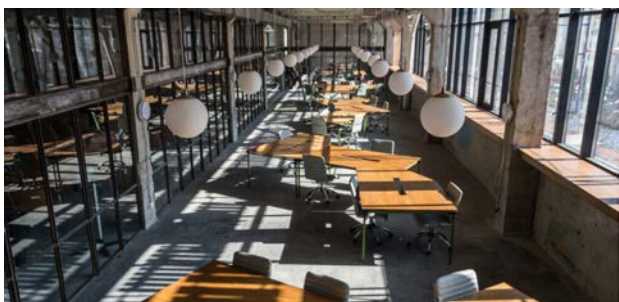

Рис. 1. Коворкінг «Про рікмприлад. Реновація» станом на 2018 р. [4]

Рис. 2. Коворкінг «Про рікмприлад» станом на 2025 р. [11]

Рис. 3. Superkilen park у Копенгагені [21]

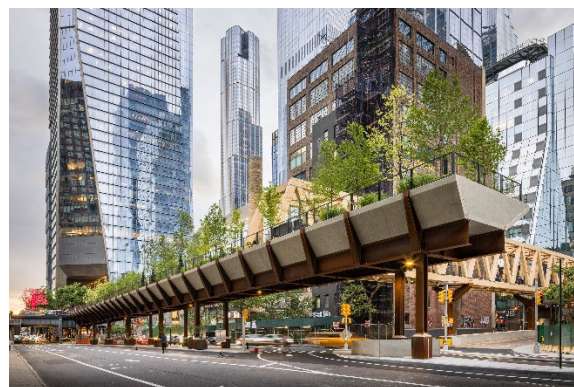

Рис. 4. High Line park у Нью-Йорку [19]

Публічні та приватні зони в архітектурі – це не лише функціональний поділ, а й соціально-поведінковий регулятор. Публічні простори: площі, фойє, вулиці, рекреаційні платформи стимулюють відкритість до взаємодії, спонтанну присутність і колективну активність. Натомість приватні або напівприватні зони (внутрішні дворики, зони відпочинку для мешканців, внутрішні проходи) сприяють формуванню почуття приналежності та контролю за середовищем. Правильний баланс між відкритістю і відокремленістю сприяє гармонійному співіснуванню різних типів користувачів у межах одного об'єкта чи простору.

Власне, існує низка успішних прикладів просторового програмування соціальної поведінки через архітектурні рішення. Наприклад, проєкт Superkilen у Копенгагені – це приклад створення громадського простору, що через колір, конфігурацію доріжок і меблів стимулює мультикультурну взаємодію та рівність доступу (рис. 3). Іншим прикладом є High Line у Нью-Йорку – парк, розміщений на колишній вантажній залізниці, який завдяки послідовній зміні просторових конфігурацій (від вузьких проходів до відкритих майданчиків) створює сценарії індивідуального споглядання й колективного перебування (рис. 4). У цих випадках архітектурна форма не лише реагує на соціальний запит, а й активно його формує.

Отже, просторово-поведінковий критерій демонструє, що архітектурна форма виступає як система просторових сигналів і сценаріїв, яка задає соціальну динаміку простору. Від способу організації маршрутів до логіки зонування та формування публічних/приватних площин – усе це визначає, як люди діятимуть у просторі, наскільки вони будуть схильні до комунікації, спільної дії чи самозаглиблення. Для сучасної архітектури це означає відповідальність не лише за зовнішній вигляд середовища, а й за соціальні ефекти, які воно продукує.

Якщо говорити про естетико-перцептивний критерій, то у рамках теорії архітектури він розглядає архітектурну форму як складну систему естетичних сигналів, що несуть емоційний зміст і психологічно корегують соціальну поведінку. Ритмічність, масштаб, пластика, прозорість та доміанти виступають ключовими формальними параметрами, які через сприйняття та сенсорні реакції формують відчуття безпеки, відкритості або стриманості і, відповідно, впливають на готовність до комунікації.

Так, ритм у фасадах, інтер'єрах чи плані простору створює візуальну впорядкованість, що, своєю чергою, викликає заспокоєння та

довіру [8, с. 11]. Як зазначають дослідники нейроархітектури, рівномірна згрупованість елементів сприяє стабільності емоційної реакції абонента та підтримці концентрації.

Масштаб і пропорції, своєю чергою, скеровують на тілесний рівень сприйняття. Дослідження показують: відчутно великий масштаб викликає емоції урочистості або підкорення, тоді як камерні масштаби створюють зону психологічного комфорту та безпеки. Архетипові виміри простору формують підвалини довіри або відчуження.

Пластика форми, криволінійні або органічні конфігурації викликають вищий рівень збудження (arousal) порівняно з прямолінійними конструкціями. Це підкреслює роль кривизни як естетичного стимулу, що підсилює емоційну залученість.

Прозорість як *literal* або *phenomenological transparency* активує взаємну візуальну взаємодію між просторами, формуючи почуття відкритості й готовності до контактів [13, с. 230]. Це підтверджується у прикладі прозорих шкільних інтер'єрів, де батьки та вчителі відзначають більш живі комунікативні практики. Те ж саме стосується офісів та бібліотек, де прозорі фасади зменшують тривожність і підтримують соціальну залученість.

Візуальні домінанти (орієнтири, акценти, особливі композиційні елементи) виконують роль психологічних якорів уваги й ідентичності. Вони організують сприйняття простору та сприяють орієнтації, що підтверджує класик Кевін Лінч у концепції «образу міста». У більш сучасному контексті нейроархітектури ці елементи складено в конфігурації, що викликає когнітивну чіткість і емоційну визначеність [13, с. 231].

Емоційно-психологічна реакція на формальні характеристики простору знаходить міцне підтвердження в нейроархітектурних дослідженнях [3, с. 17]. Зокрема, систематичний огляд фізіологічного стресу виводить на світло, як матеріальна конфігурація – обмеженість, пропорції, кривизна – впливає на частоту серцебиття, потовиділення, мозкову активність [22]. Також дослідження показали, що колір, природне освітлення та масштаби прямо корелюють із рівнем емоційної стабільності.

Завдяки поєднанню формальних характеристик та співвідношенню їх із тілесною сенсорністю користувача відбувається формування відчуття безпеки, відкритості, залученості. Наприклад, проекти нейроархітектури в медичному середовищі демонструють зниження тривоги і відновлення пацієнтів у просторі з органічною пластикою, природним

світлом, зелениною, які забезпечують естетичну згоду з тілом і зменшують стрес [6, с. 265].

Отже, естетико-перцептивний підхід у дослідженні архітектурної форми показує, що формальні властивості простору відіграють ключову роль у генерації емоційних реакцій користувачів. Через ритм, масштаб, пластичність, прозорість і домінанти архітектура може формувати відчуття безпеки, відкритості та готовності до соціальної взаємодії. Цей підхід потребує подальшого розвитку та врахування під час проєктування, щоб побудувати середовище, чутливе до соціальних і психологічних потреб.

Цікавим видається також соціокультурний критерій, який дає змогу осмислити архітектурну форму не лише як матеріальний об'єкт або функціональний простір, а й як значущий культурний текст – носій символів, історичних наративів і колективної ідентичності. У такому розумінні архітектура стає своєрідною «мовою простору», що транслює спільноті її цінності, уявлення про традицію, владу, сакральне й буденне. Саме через архітектурну форму відбувається процес соціального впізнавання, пам'яті та приналежності до конкретного культурного середовища.

Якщо говорити про символіку, культурні коди та архетипи, то вони забезпечують безперервність історичного досвіду. Форми, які апелюють до історичних стилів, релігійних образів, національних мотивів або урбаністичних архетипів (наприклад, площа як серце міста, ратуша як уособлення публічної влади, храм як простір духовного єднання), сприяють закріпленню колективних ідентифікацій. Як зазначає К. Норберг-Шульц, архітектура через символіку й архетипи стає інструментом «утоплення» людини в культурному сенсі місця. Такі форми забезпечують зрозуміле сприйняття простору й активують у користувача почуття знайомості, довіри, поваги до історичної тяглості [15, с. 52].

У цьому контексті важливу роль відіграє локальна ідентичність – сукупність уявлень спільноти про себе, свою історію та належність до конкретного географічного або культурного простору. Архітектурні об'єкти, які враховують локальні морфотипи, матеріали, пропорції або ментальні уявлення, сприяють згуртованості населення, активізуючи так звану «пам'ять місця» (*place memory*) [1, с. 95]. Прикладом є практика збереження історичних кварталів у містах, де реставраційна архітектура не лише виконує естетичну функцію, а й закріплює образ міста як ідентифікаційного маркера, зокрема у таких містах, як Краків, Львів, Таллінн

або Брюге. Архітектура, таким чином, перетворюється на носія сенсів, що передаються між поколіннями.

Архітектурна форма як інструмент формування соціального капіталу. Простори, які сприяють неформальній взаємодії, взаємному баченню й доступності, наприклад, відкриті площі, вуличні кафе, лавки вздовж доріг, зміцнюють горизонтальні зв'язки між членами спільноти. Архітектура, яка підтримує таку структуру взаємодії, формує соціальний капітал – мережу довіри, підтримки й співпраці, що є основою стабільності будь-якої громади [9, с. 163].

Варто згадати приклади інституційної архітектури, яка на рівні форми прагне закріпити цінності прозорості, відкритості та підзвітності. Так, будівлі нових муніципалітетів у Скандинавії (наприклад, City Hall in Aarhus [14] (рис. 5) або Malmö City Library [17] (рис. 6)) реалізують ці цінності через відкриті фасади, прозорі інтер'єри, інклюзивні публічні простори. Вони не лише символізують демократію, а й створюють фізичне середовище, що дає громадянам змогу відчувати свою приналежність до політичної й культурної спільноти.

Рис. 5. City Hall in Aarhus [14]

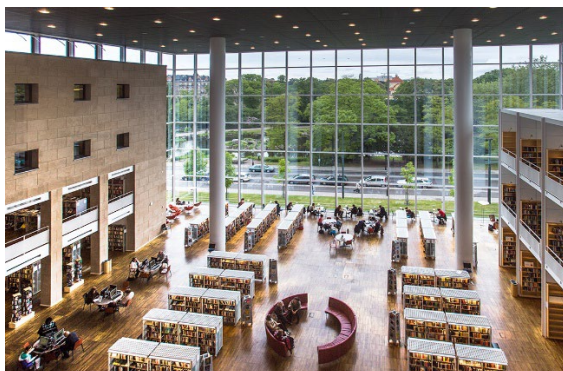

Рис. 6. Malmö City Library [17]

Отже, соціокультурний критерій вивчення архітектурної форми дає змогу

простежити, як архітектура бере участь у конструюванні колективної ідентичності, закріплює соціальні ролі, сприяє міжособистісним зв'язкам і формує базу для культурної стійкості суспільства. Це підкреслює необхідність відповідального проєктування, яке враховує не лише естетичні чи функціональні параметри, а й культурну пам'ять, локальну специфіку та соціальний потенціал простору.

Насамкінець, якщо говорити про функціонально-комунікативний критерій, то він відповідає за здатність архітектурного середовища не лише забезпечувати функціональне використання простору, а й формування умови для комунікації, співтворення та соціального залучення. Сучасна архітектура дедалі частіше розглядається як середовище відкритої взаємодії: фізичної, соціальної, інтелектуальної, що охоплює як формальні комунікаційні практики, так і спонтанні неформальні контакти. Це особливо актуально в умовах демократизації суспільних інституцій, трансформації способів роботи та освіти, а також культурного переосмислення публічного простору.

Архітектурне середовище з погляду цього критерію розглядається як простір комунікації, у якому взаємодія між людьми відбувається не лише як соціальна дія, а як структурований процес, що підкріплюється матеріальними та візуальними елементами середовища. Прозорість, відкритість планування, безбар'єрність, звукова й візуальна зручність – усе це впливає на інтенсивність і якість комунікаційних потоків [5, с. 101]. Наприклад, на відміну від класичної моделі ізольованих кабінетів сучасні open space-офіси й освітні простори сприяють горизонтальній взаємодії, швидкому обміну ідеями та колективному вирішенню завдань.

Якщо говорити про функціональність, то варто конкретизувати розвиток гнучкості, трансформаційності та багатофункціональності простору, які є ключовими характеристиками сучасної архітектурної форми і безпосередньо сприяють комунікації. Простори, які можуть змінювати функцію залежно від часу доби, подій або потреб спільноти, створюють умови для різномірної участі користувачів. Мобільні перегородки, модульні меблі, змінні освітлення й звукові сценарії – це приклади технологічних і формотворчих рішень, що дають змогу використовувати одне й те саме приміщення як для індивідуальної роботи, так і для громадських заходів, виставок чи колективних дискусій.

У межах функціональності окрему увагу слід приділити архітектурним моделям, що сприяють інклюзії, співтворенню

та соціальному залученню. У контексті зростання соціальної різноманітності архітектура має відповідати принципам доступності, універсального дизайну та культурної відкритості. Інклюзивний простір – це не лише безбар'єрне середовище, а й простір, у якому враховано потреби різних груп: людей з інвалідністю, дітей, літніх осіб, представників меншин [7, с. 74]. Архітектурні рішення, які забезпечують видимість, контактність і комфорт для всіх, створюють передумови для справжньої участі у соціальному житті.

Отже, функціонально-комунікативний критерій розглядає архітектуру як платформу для створення зв'язків – не лише між просторовими елементами, а й між людьми. Від ефективної організації середовища залежать якість соціальної взаємодії, інклюзія, співпраця та рівень соціального капіталу. У цьому аспекті архітектурна форма виконує не лише технічну чи естетичну функцію, а й функцію соціального об'єднання.

ВИСНОВКИ

Таким чином, архітектурна форма є важливим чинником, що впливає на соціальну поведінку користувачів через просторові, естетичні та культурні параметри. Просторово-поведінкові характеристики визначають сценарії взаємодії, переміщення та ізоляції, тоді як естетико-перцептивні аспекти формують емоційну реакцію на середовище, зокрема відчуття безпеки, відкритості чи напруження. Архітектура також виконує функцію носія колективної пам'яті та ідентичності, що сприяє соціальній згуртованості та формуванню культурного коду спільноти. Функціонально-комунікативний потенціал простору забезпечує ефективну взаємодію користувачів у публічних, освітніх, робочих і культурних контекстах. Отже, архітектурна форма має розглядатися як активний соціальний інструмент, що потребує осмисленого й відповідального проектування.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Абизов В., Камьонка Л., Сафронова О., Устінова І. Формування збалансованого (сталого) архітектурного середовища : монографія / за заг. ред. В. Абизова, Л. Камьонки. Kielce : Politechnika Świętokrzyska. 2022. 204 с.
- [2] Голик Й., Баргій Н., Вантюх Д. Матеріал і архітектурна форма: сучасні можливості взаємозв'язку. *Просторовий розвиток*. 2024. Вип. 7. С. 32–46. URL: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2024.7.32-46>
- [3] Демидюк О.Б., Авербах М.Я. Психологічні аспекти сприйняття архітектурного простору. *Sworld-US Conference Proceedings*. September, 2023. С. 16–21. URL: <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2023-20-01-004>

[4] Коворкінг, майстерні та кафе. У Франківську презентували реконструйований поверх Промприладу. URL: <https://galka.if.ua/kovorking-maysterni-ta-kafe-u-frankivsku-prezentovali-rekonstruyovaniy-poverh-prompriladu-foto/>

[5] Лях В.М., Дмитренко А.Ю. Основи типологічного аналізу в архітектурі та містобудуванні : навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Ляха. Полтава : ПолтНТУ. 2016. 197 с.

[6] Осиченко Г.О. Модель естетичного сприйняття міського середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2012. Вип. 29. С. 263–270.

[7] Пархомчук М. Вплив середовища та архітектурнаментальнездоров'ялюдей. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2024. № 30–31. С. 72–79. URL: <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2024.30-31.72-79>

[8] Психологія в архітектурі : методичні рекомендації / уклад. А.В. Шарипін та ін. Київ : КНУБА, 2021. 24 с.

[9] Рашкевич Н.О., Абизов В.А. Фактори, що впливають на формування дизайну інтер'єрів сучасних бібліотек. *Art and Design*. 2023. № 4. С. 160–170. DOI:10.30857/2617- 0272.2023.4.14.

[10] Сьомка С.В. Основи дизайну архітектурного середовища : підручник. Київ : Ліра-К. 2020. 480 с.

[11] У франківському Промприладі відкрився новий коворкінг (фото). URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2024/04/19/u-frankivskomu-prompryladi-vidkryvsya-novij-kovorking-foto/>

[12] Шаповал Н.Г. Основи архітектурного формоутворення : навчальний посібник. Київ : Основа, 2008. 448 с.

[13] Altenburger E., Russell L. Safety and Exposure in Transparent School Interiors: Patterned User Perceptions of Glass. *Journal of Interior Design*. 2023. Vol. 48(4). P. 223–241. <https://doi.org/10.1177/107176412312027>

[14] Architecture Classics: Aarhus City Hall / Arne Jacobsen + Erik Møller. URL: <https://www.archdaily.com/540719/ad-classics-aarhus-city-hall-arne-jacobsen-and-erik-moller>

[15] Hillier B., Hanson J., Graham H. Ideas are in things: an application of the space syntax method to discovering house genotypes. *Environment and Planning: Planning and Design*. 1987. Volume 14. P. 363–385. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1399/1/hillier-hanson-graham-1987.pdf>

[16] Lefebvre H. The Production of Space. Cambridge, Massachusetts. 1991. 461 p. URL: <https://iberian-connections.yale.edu/wp-content/uploads/2020/04/The-production-of-space-by-Henri-Lefebvre-translated-by-Donald-Nicholson-Smith.pdf>

[17] Malmo City Library. URL: <https://archello.com/project/malmo-city-library>

[18] Norberg-Schulz C. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. New York: Rizzoli. 1980. 100 p. URL: https://marywoodthesisresearch.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/03/genius-loci-towards-a-phenomenology-of-architecture-part1_.pdf

[19] Preljik K. 15 Years of NYC's High Line: A Closer Look at Its Impact on Urban Design. URL: <https://architizer.com/blog/inspiration/stories/evolution-of-the-high-line-nyc>

[20] Shemesh A., Talmon R., Karp O., Amir I., Bar M., Grobman, Y.J., et al. Affective response to architecture—investigating human reaction to spaces with different geometry. *Archit. Sci. Rev.* 2017. Vol. 60. P. 116–125. doi: 10.1080/00038628.2016.1266597.

[21] Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex. URL: <https://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>

[22] Valentine C. The impact of architectural form on physiological stress: a systematic review. *Frontiers in Computer Science*. 2023. Volume 5. <https://doi.org/10.3389/fcomp.2023.1237531>.

REFERENCES

[1] Abyzov, V., Kamonka, L., Safronova, O., & Ustinova, I. (2022). *Formuvannia zbalansovanoho (staloho) arkhitekturnoho seredovyscha [Formation of a balanced (sustainable) architectural environment]* : monohrafiia. Za zah. red.: V. Abyzov, L. Kamonka. Kielce : Politechnika Świętokrzyska. 204 s. [in Ukrainian].

[2] Holyk, Y., Bahrii, N., & Vantiukh, D. (2024). Material i arkhitekturna forma: suchasni mozhyvosti vzaimozv'iazku [Material and architectural form: contemporary possibilities for interconnection]. *Prostorovy rozvytok [Spatial development]*. Vyp. 7. S. 32–46. <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2024.7.32-46>. [in Ukrainian].

[3] Demydiuk, O.B., & Averbakh, M.Ya. (2023). Psykholohichni aspekty spryiniattia arkhitekturnoho prostoru [Psychological aspects of the perception of architectural space]. *Sworld-Us Conference Proceedings*. September, 2023. S. 16–21. URL: <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2023-20-01-004>. [in Ukrainian].

[4] Kovorkinh, maisterni ta kafe. U Frankivsku prezentuvaly rekonstruiovanyi poverkh Prompryladu [Coworking spaces, workshops, and cafes. The renovated floor of Promprylad was presented in Frankivsk]. Retrieved from: <https://galka.if.ua/kovorking-maisterni-ta-kafe-u-frankivsku-prezentuvali-rekonstruiovanyi-poverh-prompryladu-foto/>. [in Ukrainian].

[5] Liakh, V.M. (2016). *Osnovy typolohichnoho analizu v arkhitekturi ta mistobuduvanni: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of Typological Analysis in Architecture and Urban Planning: A Textbook]* / V.M. Liakh, A.Yu. Dmytrenko; za zah. red. V.M. Liakha. Poltava : PolNTU. 197 s. [in Ukrainian].

[6] Osychenko, H.O. (2012). Model estetychnoho spryiniattia miskoho seredovyscha [A model of aesthetic perception of the urban environment]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia [Contemporary issues in architecture and urban planning]*. Vyp. 29. S. 263–270. [in Ukrainian].

[7] Parkhomchuk, M. (2024). Vplyv seredovyscha ta arkhitektury na mentalne zdorovia liudei [The impact of the environment and architecture on people's mental health]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA [Architectural Bulletin of KNUBA]*. №30-31. S. 72–79. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2024.30-31.72-79>. [in Ukrainian].

[8] Psykholohiia v arkhitekturi: metodychni rekomendatsii (2021). [Psychology in architecture: methodological recommendations] / uklad.: A.V. Sharypin ta in. Kyiv: KNUBA. 24 s. [in Ukrainian].

[9] Rashkevych, N.O., & Abyzov, V.A. (2023). Faktory, shcho vplyvaiut na formuvannia dyzainu interieriv suchasnykh bibliotek [Factors influencing the design of modern library interiors]. *Art and Design*. №4. S. 160–170. DOI:10.30857/2617-0272.2023.4.14. [in Ukrainian].

[10] Somka, S.V. (2020). *Osnovy dyzainu arkhitekturnoho seredovyscha : pidruchnyk [Fundamentals of Architectural Environment Design: Textbook]*. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K. 480 s. [in Ukrainian].

[11] U frankivskomu Prompryladi vidkryvsia novyi kovorkinh (foto) [A new coworking space has opened in Ivano-Frankivsk's Promprylad (photo)]. Retrieved from: <https://hmarochos.kiev.ua/2024/04/19/u-frankivskomu-prompryladi-vidkryvsia-novyj-kovorkinh-foto/>. [in Ukrainian].

[12] Shapoval, N.H. (2008). *Osnovy arkhitekturnoho formoutvorennia: Navch. posib. [Fundamentals of Architectural Form Creation: Textbook]*. K.: Osnova. 448 s. [in Ukrainian].

[13] Altenburger, E., & Russell, L. (2023). Safety and Exposure in Transparent School Interiors: Patterned User Perceptions of Glass. *Journal of Interior Design*, Vol. 48(4), 223–241. <https://doi.org/10.1177/107176412312027>. [in English].

[14] Architecture Classics: Aarhus City Hall / Arne Jacobsen + Erik Møller. Retrieved from: <https://www.archdaily.com/540719/ad-classics-aarhus-city-hall-arne-jacobsen-and-erik-moller>. [in English].

[15] Hillier, B., Hanson, J., & Graham, H. (1987). Ideas are in things: an application of the space syntax method to discovering house genotypes. *Environment and Planning: Planning and Design*. Volume 14. P. 363–385. Retrieved from: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1399/1/hillier-hanson-graham-1987.pdf>. [in English].

[16] Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Cambridge, Massachusetts. 461 p. Retrieved from: <https://iberian-connections.yale.edu/wp-content/uploads/2020/04/The-production-of-space-by-Henri-Lefebvre-translated-by-Donald-Nicholson-Smith.pdf>. [in English].

[17] Malmö City Library. Retrieved from: <https://archello.com/project/malmo-city-library> [in English].

[18] Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli. 100 p. URL: https://marywoodthesisresearch.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/03/genius-loci-towards-a-phenomenology-of-architecture-part1_.pdf. [in English].

[19] Prelikj, K. 15 Years of NYC's High Line: A Closer Look at Its Impact on Urban Design. Retrieved from: <https://architizer.com/blog/inspiration/stories/evolution-of-the-high-line-nyc>. [in English].

[20] Shemesh, A., Talmon, R., Karp, O., Amir, I., Bar M., & Grobman, Y.J., et al. (2017). Affective response to architecture—investigating human reaction to spaces with different geometry. *Archit. Sci. Rev.* Vol. 60. P. 116–125. doi: 10.1080/00038628.2016.1266597. [in English].

[21] Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex. Retrieved from: <https://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>. [in English].

[22] Valentine, C. (2023). The impact of architectural form on physiological stress: a systematic review. *Frontiers in Computer Science*. Volume 5. <https://doi.org/10.3389/fcomp.2023.1237531>. [in English].

ABSTRACT

Andrukhiv M. The influence of architectural form on the social behavior of users.

Purpose. The purpose of the article is to theoretically substantiate the relationship between architectural form and users' social behavior, with an emphasis on identifying the mechanisms through which spatial and formal characteristics of the built environment influence social interaction, behavioral patterns, levels of social activity, feelings of safety, and collective identity in urbanized space.

Methodology. The research methodology is based on an interdisciplinary approach that combines theoretical-architectural analysis with methods of spatial sociology, neuroarchitecture, and urban studies. The study applies the principles of structural-functional analysis, spatial syntax, and comparative analysis of implemented projects to identify the correlation between architectural form and users' social behavior.

Results. The article demonstrates that architectural form is an active factor of social influence, capable of shaping user behavior, structuring communication, and affecting collective identity. Four key criteria of architectural impact are identified: spatial-behavioral, aesthetic-perceptual, socio-cultural, and functional-communicative, each determining specific modes of human-environment interaction. The study analyzes the role of circulation logic, zoning, aesthetic properties, and symbolic meaning in the formation of social practices. It also provides examples of architectural solutions that enhance social interaction, inclusion, and community cohesion.

Scientific novelty. For the first time, a systematic typology of the effects of architectural form on users' social behavior has been proposed within an interdisciplinary framework combining architectural theory with spatial sociology and neuroarchitecture.

Practical relevance. The findings can be applied in the architectural design of public spaces to create socially responsive and inclusive environments.

Keywords: architectural form, social behavior, spatial environment, aesthetic perception, identity, communication, inclusion.

AUTHOR'S NOTE:

Andrukhiv Marian, Postgraduate Student at the Department of Architecture and Construction, Higher Educational Institution «King Danylo University», Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: marian.i.andrukhiv@ukd.edu.ua, orcid: 0009-0008-2446-536X.

Стаття подана до редакції 17.06.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 28.07.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.